

התבוננות על פרשת השבוע
שיחות הרב צבי יהודה על התורה - פרשת תצוה
על הנושא: ממדינה למקדש

קדושה משולשת

עניינו של עם ישראל מבוסס על קדושה משולשת: יציאת מצרים, מתן תורה, המשכן – מקדש "ושכנתי בתוכם".

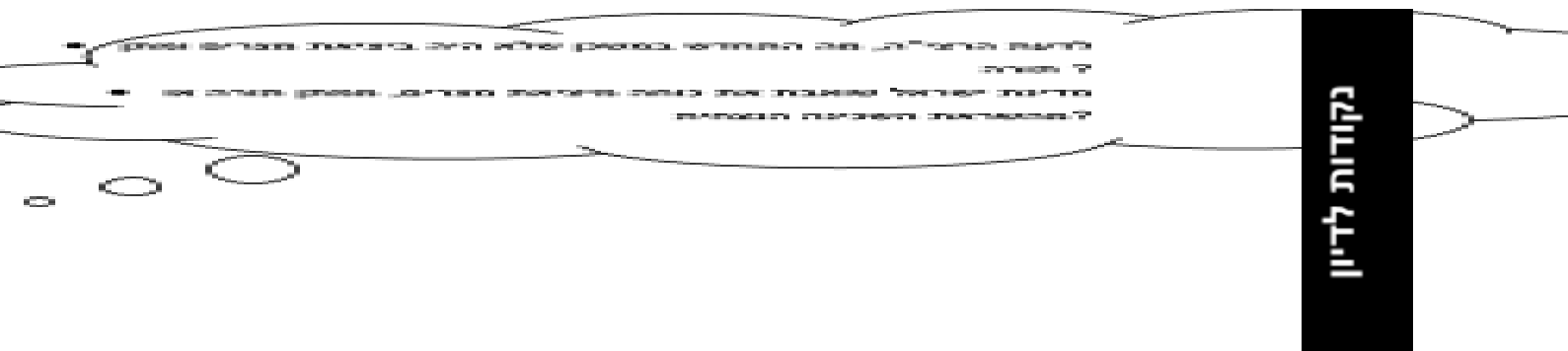
א. נכנסנו למצרים בתור משפחה ויצאנו עם...אנו עם שהוא "סגלה מכל העמים", ועל-ידי יציאת מצרים אנחנו כבר לא "עבדים לעבדים". אדם שנמצא בעבדות, אינו הוא בעצמו. לפני כן לא היינו אנחנו כביכול, ועכשיו נעשינו עצמיים ועצמאיים. אנו עם ד', השייכים ל"עבדו את ד' בשמחה".

ב. מתוך-כך מגיעים למעמד הר סיני, מתן תורה וקבלת התורה, התגלות נשמת ישראל, "חיינו ואורך ימינו". מתוך "אשר בחר בנו מכל העמים" מגיעים ל"ונתן לנו את תורתו", יציאת מצרים ומתן תורה, הם שניים שהם אחד.

ג. אמנם שני אלה הם התרחשויות היסטוריות שאירעו במסגרת של זמן ומקום. הם דברים נוראים ונשגבים, אבל הופעתם מוגבלת בזמן מסוים; מה שאין כן שכינה: "ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזוב את עמי" לעולם.

זאת התחדשות של מציאות לעד ולעולמי עולמים.

גם ליציאת מצרים ומתן תורה יש ערך שקיים לעד ולעולמי עולמים, מצד חשיבותם, אבל עצם המעשה תפס חלק של זמן ונסתיים. אבל, פה, העובדה המציאותית עצמה היא נצחית. כן מתברר מהרבה מקורות חז"ל שהשכינה היא תמיד בתוכנו. יש זיווג תמידי של קודש-ברוך הוא ושכינה, והדבקות הזו קיימת לעולם.

השכינה שבארעיות

השראת השכינה בתוכנו, מאז ולכל הדורות, מקושרת עם העובדה של אחיזה בבית: מעשה ידי אדם בקרקע אלוהית. וזה מתגלה בהדרגה (בכל יש הדרגות, גם בשמות ובתארים האלוהיים).

המקדש נקרא משכן, דכתיב: "ונתתי משכני בתוכם".

אבל יש מקום לדקדק ולהעמיק. יש מצות עשה לכל הדורות לבנות בית-מקדש, כפי שנמצא ברמב"ם

המשכן הוא הכנה לבית-המקדש. "ועשו לי מקדש" הוא מצוה לכל הדורות. ומתי היא מתקיימת? במצב של שלמות העם. ב"הניח לכם מכל אויביכם", במצב של בריאות ושל חירות ב"מקום אשר

יבחר", במקום הקבוע ולא בגלות, חס ושלום. אבל יש מקום לארעיות בתור הכנה לקביעות. כך המלכות הארעית היא הכנה למלכות הקבועה, והן אינן נפרדות. משכן נקרא מקדש. מקדש הוא השם העיקרי, בית קדושה, דבר מיוחד לקדושה. "המבדיל בין קודש לחול"! לעומת זאת השורש של המלה "משכן" אינו קדושה אלא מעניין שכן. השורש שלו (=ש.כ.ן) אינו אלוהי באופן ספציפי, אלא יש לו גם מובנים אחרים. אבל לשורש של המלה "מקדש" (=ק.ד.ש) אין אפשרות אחרת של שימוש.

נקודות לדיון

- כתב הרצ"ה: "השראת השכינה בתוכנו מקושרת עם מעשה ידי אדם בקרקע אלוקית". אילו עוד פעולות מעשיות מקושרות לשכינה קיימות? בארץ, מלבד בנין המקדש
- כתב הרצ"ה: "יש מקום לארעיות בתור הכנה לקביעות" האם גם "משכן הכנסת" של נבחר העם, מהווה את ההכנה לקביעות-מלכות? ישראל

מדרגות בקדושה

השכינה שוכנת בתוך כנסת ישראל, בתוך עצמיותנו ומהותנו. קיימות המון מדרגות בהשראת השכינה, וכולן נמשכות מן היסודיות המקורית של "ושכנתי בתוכם". "אין השכינה זזה מכותל המערבי". וכן הרמב"ם פוסק שגם בזמן הזה שאין בית-מקדש, אסור להיכנס למקום המקדש כיון שאנו בחזקת טמאי-מת. האיסור ליכנס לבית-המקדש בטומאה אינו מצד הבניין, אלא מפני השכינה ו"שכינה אינה בטלה". שכינה היא חיי הנצח של כלל-ישראל ואין היא בטלה. וההשתכנות הזאת בתוכנו, במובן של כלל-ישראל הנמצא בארץ-ישראל, מתגלה במדרגות: בשריד של הכותל המערבי, ואף ב"כל בי עשרה שכינתא שריא" (בכל עשרה השכינה שורה), כי עשרה הם כעין חלק מן הציבור ויש להם ערך ציבורי כלל-ישראלי. השראת השכינה היא שם ד' הנקרא עלינו, ושם ד' הוא התורה.

נקודות לדיון

- הכותל המערבי נחשב לאתר המבוקר ביותר בישראל. האם לאור דברי הרצ"ה, ניתן להבין כיצד "קיר של אבנים" מספיק אליו כל כך הרבה מבקרים?
- מה מסיבה ההבנה החופשית, שיש מדרגות רבות לקדושה?

השכינה שבתורה

הרמב"ם כותב בסוף הלכות מלכים שהתורה קיימת לעולם: "התורה הזאת חוקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים". קודשא-ברוך-הוא ואורייתא – חד; מן הנצחיות האלוהית נמשכת נצחיות התורה. התורה היא מין השראת שכינה שהיא ממעל לה.

לכן בסדר הקמת המשכן, בתחילה ציוה הקדוש-ברוך-הוא לעשות את הארון בו מונחת התורה שהיא נשמת בית-המקדש, הוא "ארון העֶדֶת", " עדות ד' נאמנה", וממנו יש התפשטות אל כל המדרגות האחרות. "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם", וכן חמישה, שלושה, שניים ואפילו אחד. כשאנו נאחזים בתורה מן השמים, אנו מוארים על-ידי השכינה. על התורה נאמר: "אנא נפשי כתבית יהבית" - הקב"ה אומר שכביכול אני נתתי את עצמי בתורה. התורה היא עצם קודשא-ברוך-הוא.

מקודות לדיון

- למה הכח המיוחד הנורם לתורה להיות נצחית?
- למה צריך צאצא לד' בימי העובדות, שהתורה היא נצחית?
- כיצד צריכים מדינת ישראל להתחייב לתורה וללמודה בעקבות דברי ד' הרצ"ה?

בית המקדש- ליבם של ישראל

הרמב"ם מברר שבבית-המקדש יש שני צדדים:

- א. הוא מקום לעבודת ד', לעבודת הקרבנות.
- ב. הוא לבן של ישראל, לבו של כל כלל-ישראל, מרכז הקדושה והחיים. "בבוא כל ישראל לראות את פני ד' אלוקיך במקום אשר יבחר". כל ישראל נמצאים ומרוכזים ב"עיר שחברה לה יחדו" - "שהיא עושה כל ישראל לחברים".

בתוך עם ישראל יש הבחנות ומדרגות של תלמידי-חכמים ועמי-הארץ, אבל כולם פרטים השייכים לכלל-ישראל, וכשהם מתקבצים כולם בירושלים ביום-טוב - למעלה מכל ההבדלים - מתגלה הכלל-ישראליות. יש כאן חידוש נפלא שאף מתבטא בהלכה פסוקה: אותו יהודי שיום קודם נחשב "עם-הארץ" (ולפני כל אכילה אצלו, היה מקום לחשוש לענייני תרומות ומעשרות) - נעשה.בין לילה חבר, תלמיד-חכם. החילוקים מתבטלים בגלל התגלות הכלל-ישראליות, נשמת ישראל המקפת וחובקת את כולם.

מקודות לדיון

שבת שלום, נתנאל צלניק - אולפנא "צביה יצירתית"
להארות והערות tzelnikn@gmail.com

